

boekenbekeken | SIGNALEMENT

TITEL

**De roerige jaren
van katholiek
Nederland**

AUTEUR

Luciana Zanuccoli

Hoe zou een Italiaanse correspondent hebben bericht over de gebeurtenissen en ontwikkelingen binnen het katholieke volksdeel in Nederland in de roerige jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw? Met deze intigerende vraag in gedachten sloeg ik de recent verschenen bundel *De roerige jaren van katholiek Nederland – Een Italiaanse visie* van Luciana Zanuccoli open.

Dr. Luciana Zanuccoli, afgestudeerd aan de Universiteit van Florence, heeft meer dan dertig jaar in Nederland gewoond. Voor verschillende Italiaanse bladen heeft zij, als correspondent in Den Haag, vele artikelen geschreven over de situatie van katholieken in Nederland. Daarnaast was zij medewerster van het internationale persagentschap ANSA en verzorgde zij voor de Nederlandse televisie programma's over haar geboorteland (bekroond met de *Scrittori italiani nel Benelux*). In *De roerige jaren van katholiek Nederland* is een selectie opgenomen van haar artikelen die zijn vertaald uit het

Italiaans. De gebundelde bijdragen beslaan het tijdvak tussen het eind van de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw toen de turbulente ontwikkelingen binnen het katholieke volksdeel in ons land hun hoogtepunt bereikten.

De verzamelde artikelen van Zanuccoli zijn gegroepeerd rondom een aantal hoofdthema's: de verschuivende opvattingen onder Nederlandse katholieken ten aanzien van de rooms-katholieke godsdienst als zodanig, de toenemende spanning tussen het Vaticaan en het Nederlandse episcopaat als ook enkele specifieke onderwerpen zoals het verplichte celibaat en de situatie van homoseksuelen in de rooms-katholieke kerk. Twee geselecteerde artikelen zijn speciaal gewijd aan de 'Irene-kwestie' en de reacties in sommige protestantse kringen op de toetreding van de tweede dochter van koningin Juliana tot de rooms-katholieke kerk.

Zanuccoli beschrijft allereerst in het Voorwoord de positie van de Nederlandse katholieken tot aan het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw. Het verwondert de Italiaanse niet dat er sprake was van 'starheid' bij katholieken in ons land. De Nederlandse katholieken waren een (grote) minderheid in een calvinistisch land en hebben zich daarom eeuwenlang aangepast aan de strenge, sobere calvinistische opvattingen. Het katholicisme in Nederland zou men, aldus Zanuccoli, kunnen definiëren als 'katholicisme met een calvinistisch tin-

tje: een catholicisme dat niet die mooie processies en religieuze volksfeesten kent die zo talrijk zijn in andere landen en waarvan de gehele bevolking van een dorp of stad vol blijdschap kan deelnemen'.

Als 'afstammelingen van zeelieden, vissers, dijkenbouwers, boeren, mensen die zware en inspannende arbeid hadden verricht' waren de Nederlanders vanouds gewend 'de dingen te waarderen' en tevreden te zijn 'met de minste en geringste genoegens' en daarvoor dankbaar te zijn. De Nederlandse katholieken deden in dit opzicht allerminst onder voor andere bevolkingsgroepen.

Juist vanwege deze houding van ingetogenheid, soberheid en dankbaarheid was de breuk die eind jaren vijftig in ons land optrad zo intens. Het is tegen deze achtergrond dat "de mensen (...) een grote behoefte kregen om een goed leven te hebben en zelfs te genieten, zich vrijheden te permitteren die in het verleden niet waren toegestaan, zich meester te voelen van het eigen bestaan en daarvan volop te profiteren. Dat kon min of meer bewust worden bereikt door elk aspect zoveel mogelijk te rationaliseren: een golf waarin ook de katholieken wel meegesleurd moesten worden. Oude normen, gewoontes en principes en zelfs de hiërarchische ordening werden in het licht van een nieuwe mentaliteit opnieuw bekeken".

De eerste serie artikelen is gewijd aan de discussie binnen de katholieke gemeenschap over het verplichte celibaat van priesters. De (aan)stoot tot deze discussie vormde de encycliek *Sacerdotalis coelibatus* (1967) van paus Paulus VI, waarin het verplichte celibaat werd bekrachtigd. Zonder enig spoor van goed- of afkeuring doet Zanuccoli verslag over uittredende priesters die zich ontslagen voelen van de gelofte van kuis-

heid, van verloofde priesters of katholieke geestelijken die er een vriendin op nahouden en de reacties die dat losmaakt in de dag- en weekbladen. Ook het standpunt van het Nederlandse episcopaat wordt niet vergeten, waarbij – ruim dertig jaar na dato – vooral de gematigde, verzoenende houding van de Nederlandse bisschoppen opvalt. (Mgr. Bluysen, bisschop van 's-Hertogenbosch, belegt in 1969 zelfs een congres voor priesters die hun ambt hebben opgegeven om de dialoog met hen aan te gaan.) Het Vaticaan reageert uiteindelijk sterk afkeurend op de gebeurtenissen en tikt het in zijn ogen te 'welgezinde' Nederlandse episcopaat op de vingers. (De benoeming van nieuwe, behoudender bisschoppen in de jaren zeventig en tachtig is hier een rechtstreeks gevolg van.)

De overgrote meerderheid van de lezers van de *Corriere della Sera* en *La Nazione*, de twee belangrijkste kranten waarin de artikelen van Zanuccoli verschijnen, zullen met stijgende verbazing de berichten over de 'losgeslagen' kerkprovincie in Nederland hebben gelezen: de Rotterdamse kathedraal die bij opbod is verkocht, de afschaffing van de biecht, beschuit dat de hostie heeft vervangen, de experimenten met nieuwe liturgievormen, beat-muziek tijdens de hoogmis, de bijwoning van een mis die is opgedragen door een predikant door kardinaal Alfrink, enzovoort.

De tweede serie artikelen is een chronologisch verslag van de toenemende spanning tussen de Nederlandse kerkprovincie en het Vaticaan. Hoewel de gebeurtenissen in Nederland feitelijk neerkomen op een schisma tussen Nederland en Rome, probeert men naar de buitenwereld het beeld op te houden van een 'meningsverschil'. Dat

komt andermaal bloot te liggen naar aanleiding van de discussies over de benoeming van de bisschoppen Simonis en Gijssen. Opvallend is dat Zanuccoli ook ruimte geeft aan tegenbewegingen van de vernieuwing, zoals het 'Legioen van Sint-Michielsgestel', opgericht tegen godsdienstige vernieuwingen en de gematigde 'Actiegroep Universele Kerk', dat progressieve en behoudende katholieken bijeen wil brengen.

De derde, en laatste, serie artikelen gaat over het thema 'homoseksualiteit en de katholieke kerk', dat eveneens zakelijk, helder en met distantie wordt beschreven.

De bundel *De roerige jaren van katholiek Nederland* is een welkome aanvulling op de bestaande literatuur over de ontwikkelingen binnen katholiek Nederland in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw. De bijdragen van Zanuccoli zijn in het algemeen zakelijk, helder, *to the point* en gespeend van subjectiviteit. De ondertitel van het boek – *Een Italiaanse visie* – suggereert ten onrechte een bepaalde vooringenomenheid. Afgezien van een enkele onjuistheid, zoals het 'samengaan van de katholieke partij (KVP) met drie (sic) protestantse partijen, waaruit (...) het CDA ontstond', is het boek een aanrader voor degenen die kennis willen nemen van deze roerige periode uit de geschiedenis van de katholieken in Nederland.

Drs. P.W. Tetteroo is oud-wetenschappelijk medewerker van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

LUCIANA ZANUCCOLI, DE ROERIGE JAREN VAN KATHOLIEK NEDERLAND. EEN ITALIAANSE VISIE,

231 PAGINA'S, DAMON, BUDEL, 2003.

ISBN 90 5573 437 3. € 14.90.